

Overblik over udmøntning af Statens elevstøtte i skoleåret 2013/14: Efterskoler rekrutterer bredt blandt Danmarks unge

Notat 3. juli 2014

FORFATTER: METTE HJORT-MADSEN

I dette notat gennemgås udmøntningen af statens elevstøtte til elever på efterskoler i skoleåret 2013/14. Data er indsamlet af Efterskoleforeningen i august 2013. 148 skoler har deltaget i undersøgelsen, som omfatter ca. 16.000 elever.

Notatet viser, at andelen af elever, som modtager grundstøtte, dvs. den laveste støttesats, fordi forældrenes indtægt overstiger 845.000 kr. om året (takst 2013/14) – er øget, mens andelen af elever, som får maksimal støtte pga. lave indkomster (under 320.000 kr.), er faldet. Det er der flere forklaringer på. Andelen af elever fra de mellemliggende indkomstintervaller har imidlertid været forholdsvis stabil på ca. 60 % af eleverne i de senere år.

Efterskolerne formår således fortsat at rekruttere bredt blandt Danmarks unge fra alle indkomstgrupper. Samtidig er der også forskelle mellem skolerne i forhold til elevernes økonomiske og sociale baggrund. Det indikerer forskellene i skolepenge og egenbetaling. Alt andet lige er det også blevet vanskeligere for lavindkomstfamilier at finansiere et efterskoleophold uden anden støtte end statens elevstøtte.

Efterskoleforeningen arbejder for, at efterskoleformen skal være åben for alle, uanset social, kulturel eller økonomisk baggrund. Vi følger derfor udviklingen meget tæt.

Fakta

Skolepenge er den elevbetaling, som efterskolen har fastsat pr. uge. Fra dette beløb skal trækkes den **statslige elevstøtte**, som er afhængig af elevens husstandsindkomst. Den resterende **egenbetaling**, udgør det beløb, som eleven/forældrene selv betaler. Skolerne har inden for rammerne af lovgivningen mulighed for at yde **individuel supplerende støtte** til elever, som har svært ved at klare egenbetalingen og som vurderes at kunne drage nytte af et efterskoleophold. Egenbetalingen skal dog mindst udgøre 131 kr. om ugen (2013). Kommunerne kan i særlige tilfælde betale hele efterskoleopholdet for den unge, hvorved egenbetalingen kommer under det fastsatte minimum.

Tabel 1 viser statens samlede udgifter til statslig elevstøtte til efterskoler fra 2009-2013.

Tabel 1. Statens elevstøtte 2009 til 2013 (PL-2013)

	2009	2010	2011	2012	2013	%- vis ændring
Elevstøtte samlet årets priser (mio.kr.)	914,2	939,1	917,7	970,7	979	7,1
Elevstøtte samlet faste priser (mio.kr.)	967	972	938	986	979	1,2
Antal årselever	28102	28152	28451	27448	27317	-2,8
Elevstøtte pr. årselev (faste priser) kr.	34.425	34.539	32.968	35.931	35.838	4,1

*Kilde: statsregnskabet 2009-2013. **Beregnet v.h.j. Finansministeriets fastprisberegner som er 5,8 % i perioden. ***kilde: De årlige finanslove (regnskabsoplysninger).

Tabellen viser, at statens udgifter til statslig elevstøtte er steget med 1,2 % fra 2009 til 2013 i faste priser. Pr. elev er udgiften steget med 4,1 %. Stigningen har været jævnt fordelt, bortset fra 2011, hvor den daværende regering gennemførte en omlægning af støtten, som betød mindre støtte til en række indkomstgrupper. Omlægningen blev rullet tilbage året efter.

I 2012 blev andelen af statens elevstøtte, som skal anvendes til individuel supplerende elevstøtte sat op fra 5 mio.kr. til 30 mio.kr. pr. år som tages fra den samlede ramme. Pengene fordeles mellem skolerne som et taxameter, baseret på elevtallet. Supplerende elevstøtte er øremærkede midler, som skolerne alene kan anvende til at nedsætte egenbetalingen for elever efter en individuel vurdering. Skolerne har pligt til at gøre opmærksom på muligheden for at søge om individuel supplerende elevstøtte, når elever søger om optagelse.

Andelen af elever på forskellige støtteintrin har ændret sig

Fordelingen af støtten mellem eleverne har ændret sig de senere år. Andelen af elever, som fik hhv. den maksimale og den mindste elevstøtte (grundstøtte) fremgår af tabel 2.

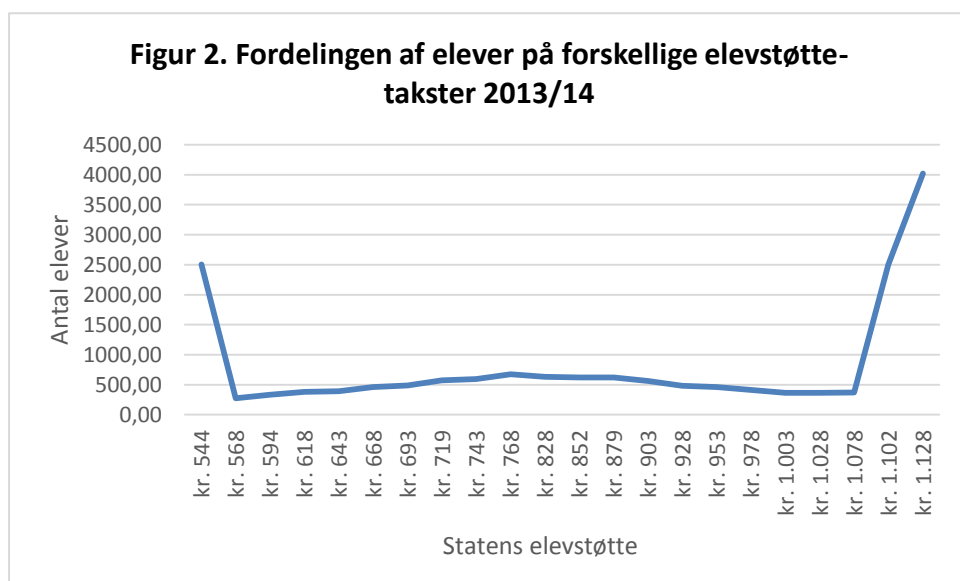
Tabel 2. Andelen af efterskoleelever med maks. støtte og min.støtte 2009-2013

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Andel maks. støtte i %	33,2	34,2	24,8	23,4	24,6
Andel min. støtte i %	8,5	9,8	11,5	14,9	15,3
Maks og min i alt i %	41,7	44,0	36,3	38,3	39,9

Det fremgår af tabellen, at 24,6 % af eleverne i 2013 fik den maksimale elevstøtte, dvs. at deres indtægtsgrundlag lå under 320.000 kr. Det er et fald på 8,6 procentpoint siden 2009. Andelen af elever, som får den mindste elevstøtte pga. indtægter over 845.000 kr. er til gengæld steget med 6,8 procentpoint i perioden. Andelen af elever, som kommer fra midtergruppen (dvs. husstandsindtægter mellem 320.000 og 850.000 kr. i 2013), har imidlertid været forholdsvis stabil omkring ca. 60 % i perioden. Fra skoleåret

2011/12 ændrede staten metoden for beregning af elevernes indkomstgrundlag. Før 2011/12 indgik alene indkomst for den forælder, eleven havde bopæl hos. Nu skal en evt. samlevers indkomst også medregnes.

Figur 2 viser fordelingen af de ca. 16.000 elever i undersøgelsen for 2013 på de forskellige elevstøttetakster.

Figur 2 viser, at 30 % af eleverne (4833) i undersøgelsen for 2013 modtog elevstøtte på et af de tre højeste takst-trin, dvs. for Indkomster op til 370.000 kr. Tilsvarende fik ca. 3109 elever eller ca. 19 % støtte på ét de tre laveste støtte-trin, dvs. for indtægter over 795.000 kr. I det mellemliggende indkomstinterval er antallet af elever nogenlunde jævnt fordelt. Denne andel udgjorde i 2013 i alt 51 % af eleverne i undersøgelsen.

Forskellen mellem højeste og laveste elevstøttetakst udgjorde ca. 23.300 om året i 2013, mens forskellen i elevernes indkomstgrundlag fra laveste til højeste interval var mindst 500.000 kr. Det betyder, at de øverste indkomstgrupper ganske vist får ca. 23.300 kr. mindre i elevstøtte til et skoleår, men de har mindst 500.000 kr. mere i egen indtægt at finansiere dem af, end familierne i de laveste indkomstintervaller.

Skolepengene er steget

Skolerne har også hævet skolepengene i perioden. Der mange forklaringer på, hvorfor skolerne har hævet prisen. Det skal understreges, at der er væsentlige forskelle mellem skolerne. Udviklingen i den gennemsnitlige pris pr. uge fremgår af tabel 3.

Tabel 3. Gennemsnitlige skolepenge 2009-2013 (PL-2013)

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	Pct. vis ændring i perioden
Skolepenge pr. uge årets priser* (kr.)	1767	1845	1920	1989	2043	15,6
Skolepenge faste priser (2013)** (kr.)	1869,84	1910,31	1962,43	2000,93	2043	9,26

*(gennemsnittet er på elevniveau – der indgår 16.343 elever i 2013/14-undersøgelsen) **(fremskrivningen af priserne er sket med PL-reguleringen iflg. Finansministeriet, som er 5,8 % i perioden)

Tabellen viser, at skolepengene i løbende priser er steget med 15,6% i perioden. I faste priser er skolepengene steget med 9,1 %. Pris- og lønudviklingen i den offentlige sektor var 5,8 % iflg. Finansministeriet. Der er mange gode grunde til, at skolerne har været nødt til at hæve skolepengene, blandt andet at statens driftstilskud til skolerne reguleres med en lavere takst end pris- og lønudviklingen. Under alle omstændigheder bliver elevernes egenbetaling øget, når skolepengene stiger.

Væsentlige prisforskelle mellem skolerne

Finansloven fastsætter den mindste ugentlige elevbetaling, som for skoleåret 13/14 var 1390 kr. (før fradrag af elevstøtte). Der er ikke noget fast øvre loft for skolepengene, som dog ikke må være væsentligt over gennemsnittet for skoleformen. Spredningen i skolepengene på de 148 skoler, som indgår i analysen for skoleåret 2013/14 er fra 1680 kr. på den billigste skole til 2580 kr. om ugen på den dyreste – en forskel på 900 kr. om ugen.

Efterskoleelevernes gennemsnitlige husstandsindkomst er steget

Efterskoleelevernes gennemsnitlige husstandsindkomst er steget væsentligt i de senere år. En væsentlig del af stigningen skyldes ændringen i opgørelsesmetoden, som er omtalt ovenfor. Vi ved ikke nøjagtigt, hvor mange elever, der er omfattet af det ændrede beregningsgrundlag og en sammenligning af elevernes gennemsnitlige indtægtsgrundlag før og efter 2012 er derfor behæftet med usikkerhed. Med dette forbehold vises udviklingen i elevernes gennemsnitlige indkomstgrundlag fra 2009 til 2013 i tabel 4.

Tabel 4. Efterskoleelevers gennemsnitlige indkomstgrundlag 2009-13

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	% vis ændring i perioden
Indkomst kr., årets priser	481.359	506.995	570.804	551.733	599.452	24,5
Indkomst kr., faste priser 2013***	509.374	524.943	583.362	555.043	599.452	17,7

*(gennemsnittet er på elevniveau – der indgår 14.564 elever i denne del af 2013/14-undersøgelsen) **(Tallet for 2011/12 er formentlig behæftet med rapporteringsfejl opstået i forbindelse med overgang til (husstandsindkomst)*** Faste priser er beregnet på grundlag af Finansministeriets fastprisberegner.

Tabellen viser, at elevernes gennemsnitlige indkomstgrundlag, som elevstøtten beregnes ud fra, i faste priser er steget med 17,6 procent fra 2009 til 2013. (I gennemsnittet er fradraget rabat for evt. hjemmeboende søskende. Der fratrækkes 33.000 kr. pr. søskende). Den ændrede opgørelsesmetode fra 2012 har uden tvivl medvirket til det væsentlige hop fra skoleåret 2010/11 til 2011/12, hvor gennemsnitsindtægten steg med ca. 9,6 %. I løbende priser er den gennemsnitlige indkomst imidlertid steget med hele 24,5 %. Det er indkomsten i løbende priser, der tages udgangspunkt i, når elevstøtten beregnes.

Udviklingen i indkomst i samfundet i øvrigt

For at kunne vurdere udviklingen i efterskoleelevernes indkomstforhold er det vigtigt at sammenholde med udviklingen i samfundet i øvrigt. Danmarks Statistik opgør familiernes disponible indkomst fordelt på indkomstintervaller¹. Udviklingen fra 2009 til 2013 fremgår af tabel 5.

Tabel 5: Familiers disponible indkomst 2009 og 2012

Disponibel indkomst, alle familier (par og enlige)	2009 Procent af alle	2012 Procent af

¹ Disponibel indkomst er indkomsten efter fradrag af direkte skat, underholdsbidrag og renter. Det er således ikke det samme som opgørelsen af efterskoleelevernes husstandsindkomst. Husstandsindkomsten opgøres som personlig indkomst, dvs. alle de indkomster, der indgår i den skattepligtige indkomst som ikke er kapitalindkomst. Danmarks Statistik har endnu ikke tilgængelige tal for 2013.

med børn) Indkomstintervaller:	familier	alle familier
Under 100.000 kr.	1,6	0,8
100.000 - 199.999 kr.	6,7	5,5
200.000-299.999 kr.	16,8	15,0
300.000-399.999 kr.	18,7	15,8
400.000-499.999 kr.	23,1	18,9
500.000 kr. og derover	33,1	44,0
Samlet antal familier	(N=761788) 100,0	(N=768127)100,0

Tabel 5 viser, at antallet af familier, som har en årlig disponibel indkomst over 500.000 kr. steg med ca. 11 procentpoint fra 2009 til 2012. Det svarer til ca. 86.500 familier, sådan at det i 2012 var hele 44 % af de danske familier med børn, som havde en disponibel indkomst over 500.000 kr. (kilde:INDKF31). Den gennemsnitlige disponible indkomst for familierne i denne gruppe var ca. 720.000 kr. i 2012. Denne udvikling betyder, at der for hele samfundet er flere familier i toppen af den indkomstskala, som elevstøtten beregnes efter. Til gengæld falder antallet af familier i de nederste og midterste indkomstintervaller. Det er dog vigtigt at bemærke, at der fortsat er over 20 % af familierne, som har en disponibel indkomst under 300.000 kr. om året. Enlige forældre udgør størstedelen af familierne i de nederste indkomstintervaller.

Konklusion

Analysen viser, at andelen af efterskoleeleverne, som modtager grundstøtte er øget, mens andelen af efterskoleeleverne, som modtager maksimal elevstøttesats er faldet de senere år. Andelen af elever på de mellemliggende skalatrin har imidlertid været forholdsvis stabil på omkring 60 % af eleverne fra 2009 til 2013.

Skolepengene er i gennemsnit steget væsentligt i perioden, bl.a. fordi elevstøtte og statens driftstilskud til efterskolerne ikke er reguleret i samme takt som pris- og lønudviklingen. Der er imidlertid væsentlige mellem skolerne.

I 2013 var forskellen fra den billigste skole til den dyreste af de 148 skoler i undersøgelsen på 900 kr. om ugen.

Tendensen med flere familier med høje indkomster er ikke kun gældende for efterskoleelever, jf. afsnittet om familiernes disponible indkomst. Efterskolerne formår således fortsat at rekruttere bredt blandt Danmarks unge fra alle indkomstgrupper. Samtidig er der dog utvivlsomt store forskelle mellem skolerne i forhold til elevernes økonomiske og sociale baggrund. Det indikerer forskellene i skolepenge og egenbetaling. Alt andet lige er det også blevet vanskeligere for lavindkomstfamilier at finansiere et efterskoleophold uden anden støtte end statens elevstøtte.

Kildehenvisninger:

Statsregnskabet 2013 § 20 Ministeriet for børn og undervisning

Notat om elevstøtte, Efterskoleforeningen 2012

Notat om udvikling i statsstøtte til efterskoler, årsmødet Efterskoleforeningen 2013

Rapport med analyse af tilskudsformernes udvikling til årsmødet Efterskoleforeningen 2013.

Danmarks Statistiks begrebsforklaringer/dokumentation (statistikbanken INDKF11 og INDKF31)